

Rikstermbanken invigd!

Den 19 mars invigdes Rikstermbanken högtidligen av näringsminister Åsa Torstensson och i närvaro av ett 80-tal personer på Rosenbads konferenscenter. Näringsministern uttryckte glädje över att få öppna en ny och trygg bank, en bank som är öppen för alla, dygnets alla timmar – utan avgifter och räntor.

Infrastrukturminister Åsa Torstensson klipper bandet för Rikstermbanken. Hon flankeras av Ingolf Berg (Näringsdepartementet, ledamot i TNCs styrelse) och Anna-Lena Bucher (TNCs vd).

Vid invigningen innehöll Rikstermbanken över 50 000 termposter och cirka 250 000 termer på ett tjugotal språk. De första dagarna hittade omkring 1 500 besökare per dygn till Rikstermbanken. Nu, efter en månad, är besöken mer stadigvarande cirka 350 per dygn, med en del toppar. Mest söks det från Sverige, men det finns besök även från andra länder: inte oväntat är det en hel del besök från Finland men också från bland annat Tyskland, Italien, Luxemburg, USA och Egypten.

Till alla som behöver terminologisk information vill vi säga: Rikstermbanken fylls på med nytt material och det finns aktuell information på webbsidorna (under rubriken "Senaste nytt"). Så kom ihåg att söka ofta!

Frågor om Rikstermbanken besvaras av [Anna-Lena Bucher](#) och [Henrik Nilsson](#).

Rikstermbanken i medierna

Rikstermbanken har figurerat i medierna redan innan den var tillgänglig. Det började kanske när Olle Josephson avslutade sin årskrönika i Svenska Dagbladet 2007 med att nämna Rikstermbanken och att utropa 2008 till Rikstermbankens år. Så blev det också för oss på TNC. Under hela 2008 har vi inventerat och samlat in terminologier och utvecklat databas och gränssnitt för att göra svenska terminologier lätt tillgängliga.

Johan Dalén skrev i Skånska Dagbladet att "Språkåret (2009) inleds med ett glatt besked." Det glada beskedet är att Rikstermbanken kommer att invigas i mars.

Migrationsverket nämnde redan i slutet av oktober 2008 i en notis på sin webbplats att de hade lämnat ordlistan Ord & begrepp till Rikstermbanken. De liksom många andra har medverkat till att Rikstermbanken har kunnat fyllas med mycket material.

Under lanseringsdagen, den 19 mars 2009, och dagarna efter kunde man läsa och höra om Rikstermbanken i dagstidningar, facktidskrifter, i radio- och tv-utsändningar och i olika veckoblad och nyhetsbrev. Även i olika sammanhang på webben förekom Rikstermbanken: i bloggar, på forum och i webbtidningar. Några bloggare ställde sig frågande till om de själva skulle ha användning av söktjänsten, men de flesta kommentarer var positiva och visade att man kunde se allmännyttan med Rikstermbanken. Ett inlägg från Flashback från den 27 mars såg ut som följer:

Rikstermbanken: <http://www.rikstermbanken.se/rtb/mainMenu.html>

Ta skålskred som exempel och njut av spanska "deslizamiento en escamas (m)".

Välj >> Visa hela term-posten<<.

Sök på term-post, och njut av den kompakta finskan.

På självaste invigningsdagen intervjuades Anna-Lena Bucher om Rikstermbanken av SVT Rapport. I inslaget ställde journalisten frågor om matlagningsterminologi till chefskocken på Fredsgatan 12, som menade att restaurangtermer kan skilja sig åt mellan restauranger. Anna-Lena Bucher fick även redogöra för vad en term är och berätta om terminologi och Rikstermbankens innehåll i P4 Stockholms morgonsändning. Om man inte hade fått svar på sina frågor via webben så kunde man också skicka e-post med frågor till radioprogrammet Lantz i P4 den 20 mars där Åsa Holmér och Anna-Lena Bucher hjälpte till att svara.

I Computer Sweden recenserades Rikstermbanken kort:

... Det ser bra ut ...

Ingenjören berättade om Rikstermbanken under rubriken "All branchlingo":

... Vad ett ord betyder beror på vem som säger det. Ordet avvikelse uttalat av en person inom kriminalvården betyder inte samma sak som när ordet sägs av en person på Socialstyrelsen. ...

Och Catharina Grünbaum skrev i sin språkspalt i Dagens Nyheter att Rikstermbanken

... är en gåva till mänskligheten och särskilt till fackfolk och översättare. ...

Även utanför Sverige har man uppmärksammat Rikstermbanken. I Danmark skriver förbundet Kommunikation og sprog på webben:

I en tid hvor andre banker er lukningstruede, er det opmuntrende at se Rikstermbanken lukke op for denne nationale ressource. Og det er en lige så stor glæde at konstatere, at banken rummer oversættelser til andre sprog også, blandt andet engelsk, fransk, tysk og finsk. Her er et godt eksempel til efterfølgelse for den danske regering.

I det stora hela kan man säga att Rikstermbanken har fått bred medial uppmärksamhet och vi hoppas att den ska användas av en stor publik många år framöver. Och, inte minst, vi hoppas att den ska höja den terminologiska medvetenheten i många myndigheter, företag och organisationer. TNC kommer gärna och berättar om hur man kan komma igång med ett internt terminologiarbete.

Vad ska terminologen kunna göra – och hur?

I samband med EAFTs årsmöte hade föreningen ordnat ett internationellt seminarium om terminologens yrkesroll och kostnadsintäktsanalys av terminologiarbete. Seminariet ordnades tillsammans med Société française de terminologie den 19 februari på Sorbonne i Paris. En tanke med seminariet var att försöka skapa ett slags europeiskt panorama och visa både på de argument som används i olika delar av Europa, mot olika målgrupper och i olika kontexter, och på existerande terminologi-utbildningar. Deltagarna, som kom från bland annat Belgien, Cypern, Estland, Frankrike, Nederländerna, Portugal, Rumänien och Spanien, bidrog med sina erfarenheter. Diskussionerna kring de två temana blev därför mycket intressanta.

Henrik Nilsson från TNC inledde seminariet med att presentera exempel på argument för terminologiarbete som har använts i olika sammanhang och på kostnadsintäktsanalyser som gjorts i Sverige. Hanne Erdman Thomsen (CBS, Danmark) fortsatte med att överlag visa på nyttan med kostnadsintäktsanalys på terminologiområdet, medan Gabriele Sauberer (TermNet, Österrike) förhöll sig lite mer kritisk och menade att man måste vara väl insatt i området ekonomi om man som terminolog ska börja slänga sig med hårdkokta ekonomiska argument som till exempel räntabilitetstal och kostnadsintäktsanalys. Hon berättade även om ett EU-projekt (EU-CERT) där man arbetar mot en certifiering av yrkesaktiva terminologer. I det arbetet diskuterar man bland annat vilka moduler som bör ingå i terminologens utbildning för att hon eller han senare ska kunna bli certifierad. Detta ledde över till eftermiddagens tema om terminologens yrkesprofil.

Seminariet på Sorbonne hade lockat deltagare från många europeiska länder.

Donatella Pulitano (Chancellerie fédérale, Schweiz) berättade om arbetet med RaDTs yrkesprofil och visade på en ny, intressant modell för formalisering och viktning av terminologens olika kompetenser. Henrik Nilsson tog upp andra existerande terminologprofiler och nyttan med en "terminologisering" av andra utbildningar (det vill säga att undervisa kemister i terminologi och inte bara terminologer i kemi). Marie-Pierre Mayar (CTB, Belgien) och Maria Teresa Zanola (Ass.I.Term, Italien) redogjorde för några av terminologiutbildningarna i sina länder.

I samband med seminariet valdes även en ny styrelse för föreningen:

- Ordförande: Marianna Katsoyannou, Eleto (Grekland)
- Vice ordförande: Rosa Colomer í Artigas, Termcat (Katalonien/Spanien)
- Sekreterare och kassör: Marie-Pierre Mayar, CTB (Belgien)

Övriga ledamöter:

- Marjeta Humar, Fran Ramovš Institute of the Slovenian Language (Slovenien)
- Ágota Foris, University of Károli Gáspár (Ungern)
- Merilly Plado, Eter (Estland)
- Corina Lascu-Cilianu, INDE/Academia de Studii Economice din Bucuresti (Rumänien)

Presentationerna från seminariet kan laddas ned från EAFTs webbplats [\[LÄNK\]](#)

”Red ut begreppen” – öppen kurs på TNC

En grundkurs i terminologi hålls den 5 maj på TNC. Vi ger en introduktion till fackspråklig språkvård och presenterar den metod för begreppsanalys som är central i allt terminologarbete. Vi presenterar också den nyöppnade Rikstermbanken. Priset är 3 800 kr exkl. moms.

(Terminologifrämjandets abonnenter får 10 % rabatt.) Anmäl dig till kursen per e-post: tnc@tnc.se eller per telefon: 08-446 66 00. Kontakta [Åsa Holmér](#) på TNC om du vill ha mer information om kursen.

TERMDIST – ny nordisk nätbaserad distanskurs i terminologi

Ansökningsdatumet till höstens universitets- och högskolekurser har passerat, men det finns fortfarande möjlighet att anmäla sig till en kurs i terminologi. Kursen ges i hela Norden som en nätbaserad distanskurs och är resultatet av ett nordiskt samarbete. Detta samarbete, som har bedrivits i några år och som TNC deltar i, har som mål att utarbeta ett Internetbaserat nordiskt magisterprogram i terminologi. Arbetet med programmet sker inom ramen för projektet Termdist där även följande institutioner medverkar: Copenhagen Business School (CBS, Köpenhamn), Norges Handelshøyskole (Bergen), Syddansk Universitet (Kolding), Vasa universitet (Vasa, Finland), Tolk- och översättarinstitutet (Stockholms universitet) och Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum (Reykjavík). En enkätundersökning kring intresset hos arbetsgivare och andra för en längre utbildning kommer att genomföras av Vasa universitet under andra halvan av 2009.

Det första steget mot magisterprogrammet blir således en kurs redan höstterminen 2009. Kursen vänder sig till alla som arbetar med kommunikation, till exempel inom och mellan olika fackområden, mellan olika språk eller mellan människor och maskiner. Kursen ger 7,5 högskolepoäng och löper över 11 veckor (veckorna 40–50). För antagning till kursen krävs en kandidatexamen, det vill säga minst 3 års studier vid universitet eller högskola. Svenska studenter kommer formellt att antas av Norges Handelshøyskole eller Copenhagen Business School, men all undervisning ska sedan ske på distans via en undervisningsplattform på Internet.

Innehållet i kursen är baserat på mångårig nordisk erfarenhet inom praktiskt terminologiarbete och forskning, och finns beskrivet i internationella standarder utarbetade inom ISO. TNC kommer bland annat att ansvara för momentet om definitioner under kursen. Kursspråken är svenska, norska och danska. För mer information om kursen, se [Termdist webbplats](#) eller kontakta TNC.

Terminologikonferenser, seminarier och kurser

ISTI & CVC

Utomlands är forskning kring användningen av korpusar i terminologi-arbetet ganska vanlig, och den 24 april i år anordnar ISTI (Institut supérieur de traducteurs et interprètes) och CVC (Centrum voor Vaktaal) ett endagsseminarium på detta tema. [[LÄNK](#)]

ToTH 2009

För tredje året i rad anordnas konferensen ToTH (Terminologie & Ontologie: Théories et Applications), denna gång den 4–5 juni i Annecy, Frankrike. TNC är med i programkommittén; kontakta Henrik Nilsson för mer information om ToTH-konferensen. [[LÄNK](#)]

Nordterm 2009

Den 9–12 juni är det dags för Nordterm 2009, som äger rum i Köpenhamn. Temat för konferensen är ontologier och taxonomier och släktskapet med terminologi. På tisdagen den 9 juni hålls en endagskurs som handlar om Snomed CT¹ och andra ontologier och klassifikationer. Under onsdagen och torsdagen blir det föredrag på konferenstemat. Fredagen ägnas åt ett seminarium om språkteknologisk terminologi och möten inom Nordterms styrgrupp och olika arbetsgrupper. [[LÄNK](#)]

Termfrågor

Som abonnent i Terminologiframjandet förköper man tid som kan användas till exempelvis TNCs termtjänst. Under rubriken *Termfrågor* redovisar vi några av de frågor och svar som kommit till termtjänsten den senaste tiden. Har du kommentarer eller tillägg till svaren får du gärna höra av dig. Om du vill veta mer om hur man blir abonnent kan du läsa [här](#).

Fråga: Vad innebär prebiotika och probiotika?

Svar: Prebiotika är en typ av kolhydrat som stimulerar tillväxten av probiotika. Två sorters prebiotika med denna effekt är inulin och fruktooligosackarid. Probiotika är levande bakterier som har god inverkan på tarmfloran. Växtfibrer (prebiotika) i kombination med bakterier (probiotika) har en dokumenterat större hälsoeffekt än prebiotika och probiotika var för sig. Därför har kombinationen av prebiotika och

---

¹ Snomed CT är ett amerikansk-brittiskt begrepps- och klassifikationssystem för hälso- och sjukvården. Snomed CT har översatts till danska och en översättning till svenska pågår. Läs mer om Snomed CT i TNC-aktuellt 2007:2

probiotika getts benämningen *synbiotika* (efter den synergieffekt som uppnås), och behandlingen har följaktligen kommit att kallas *synbiotisk behandling*.

Förledet *pre-* innebär 'före' eller 'på förhand' och inte 'för', medan *pro-* motsvarar 'välvilligt inställd till' eller 'ställföreträdande' medan. Det kanske inte är de lämpligaste prefixen i detta sammanhang men termerna är etablerade.

Fråga: I mitt arbete pratar vi ofta om *kontokort* eller bara *kort* och *kortnummer* (siffrorna som är stansade på plastkortet). Det finns ju många olika kort, både kreditkort, betalkort, medlemskort etc. Det jag undrar är ifall det finns något överbegrepp som innefattar både kreditkort och betalkort.

Svar: Det är en mycket intressant fråga som du ställer och det verkar som att *kontokort* många gånger används om betalkort och kreditkort. Framför allt använder en del banker (och även utredningen SOU 2005:108) *kontokort* som ett överordnat begrepp, även om det skiljer sig lite mellan vad de menar med underbegreppen betalkort, bankkort och kreditkort.

I ett finskt arbete med bank- och finansterminologi [[LÄNK](#)] tas många kortbegrepp upp. Det kan vara fruktbart att studera utredningen om dessa begrepp men man bör då vara medveten om att de termer som används och begreppen bakom dem speglar det finska samhället. Vi kan alltså inte okritiskt importera den terminologin till svenskan här i Sverige.

Fråga: Har ni rekommenderat någon av termerna *sjömil* eller *nautisk mil*?

Svar: Nej, TNC har inte rekommenderat någon av termerna tidigare. Sjöfartsverket använder ofta *sjömil* på sin webbplats, men i sina föreskrifter använder man *nautisk mil*. Även enligt den första internationella hydrografiska konferensen 1929 är en nautisk mil detsamma som en sjömil och motsvarar en sträcka av 1 852 meter. Termerna verkar alltså vara synonyma.

Fråga: Vad innebär en lexikaliserad term?

Svar: Att ett uttryck har blivit lexikaliserat innebär att det fått en egen betydelse. Ett exempel på en lexikalisering är sammansättningen *radhus*, vars betydelse inte ges av betydelsen av sammansättningens led (*rad* + *hus*) eftersom det finns många hus som står bredvid varandra, på rad, utan att vara radhus. Vi terminologer använder egentligen inte termen *lexikalisering*. Vi talar snarare om *terminologisering*, vilket innebär att ett ord snävas in när det används som term. Ett exempel är *ledsagning* som har terminologiserats inom socialtjänsten och blivit en term vars begrepp står för 'insats i form av följeslagare ute i samhället för person med funktionsnedsättning'.

Fråga: I produktinformationen för en monoklonal antikropp står det "inherent variability resulting from reagent dilution". Är *inherent* rätt ordval på svenska? Om ej, vad kan det ersättas med?

Svar: Vad som åsyftas med "inherent variability" är antagligen ett så kallat spädningsfel (pipetteringsfel vid utspädning, eller bara den slumpmässiga variationen i antal molekyler som befinner sig i en viss liten volym). Använd alltså *spädningsfel* på svenska.

Fråga: Termen *civilsamhälle* förekommer i Kulturutredningen. Det definieras inte i utredningen och det verkar som om många svänger sig med det utan att reflektera över betydelsen. Har ni någon definition?

Svar: Här är en definition av *civilt samhälle* (som verkar vara en alternativ skrivning vid sidan om *civilsamhälle*) ur Statsvetenskapligt lexikon från 1997: 'samlingsbeteckning för de grupperingar, föreningar och organisationer som existerar oberoende av staten i ett demokratiskt samhälle. I Sociologiskt lexikon från 1997 skriver man: "I modernt språkbruk används termen ofta om de områden av det samhällsliga livet som är självorganiserande och således faller utanför såväl det marknadsstyrda som det statligt organiserade." Wikipedia ger exempel på sådana grupperingar som utgör civilsamhället: "kyrkan, fackföreningar, hembygdsföreningar, idrottsföreningar och välgörenhetsorganisationer" och skriver också: "Civilsamhället kan emellertid också definieras som den utanför statsapparaten förekommande sociala interaktionen mellan medborgare." (Begreppet *civilsamhälle* har också behandlats i Demokratiutredningens forskarvolym VIII, SOU 1999:84).

Summa summarum: I Kulturutredningen borde man ha definierat vad man menar just där med civilsamhälle, eftersom begreppet används med olika innebörd i olika sammanhang.

Anmärkning till TNC-aktuellt nr 4 2008

Till en termfråga hade vi i svaret skrivit "biodynamiskt nedbrytbart", vilket inte är en term. Biodynamiskt innebär, förutom att det är ekologiskt, att odlingsmomenten är utförda i relation till himlakroppar m.m. I svaret borde det ha stått "biologiskt nedbrytbara syntetiska textilier", och exemplet skulle visa på den begreppsförvirring som råder på området.

Bok- och lästips

Begrepp i bygg- och fastighetssektorn (Hansson, B.; Olander, S. & Evertsson, H.)

I förordet till rapporten skriver författarna: "Vi har upptäckt ett starkt behov av en bok som definierar och i korthet förklarar de begrepp och ut-

tryck som förekommer i bygg- och fastighetsutvecklingsprocessen. Behovet av en samlad begreppsbeskrivning har visat sig vara särskilt starkt vid problembaserad inläring där en gemensam begreppsapparat är väsentligt för att sätta det studerade problemet i ett korrekt sammanhang".

Rapporten inleds med en lista över vanliga förkortningar.

Lund: Univ., Avd. f. byggproduktion, 2007. 124 s.

Definition in the criminal law (Halpin, A.)

Här behandlas definitioner inom juridiken och vad deras formulering har haft för inverkan på olika brottmål.

Oxford: Hart, 2004. 219 s., ISBN 1-84113-071-0

Espais terminològics 2007 : neologia terminològica: el tractament dels manlleus : actes de la jornada del 7 de novembre de 2007

[Espais terminològics 2007 : terminological neology: the treatment of loan words]

Här återfinns elva konferensbidrag som rör behandling av lånord inom terminologi. Med något undantag är konferensbidragen på katalanska.

Barcelona: Termcat, Centre de terminologia, 2007. 199 s., ISBN 978-84-393-7856-3

Fornlämningsbegreppets historia : en exposé över 400 år (Jensen, O. W.)

Författaren tar upp hur fornlämningsbegreppets innehåll och tillämpning över tid har förändrats, liksom bakomliggande orsaker till denna förändring.

Stockholm: Riksantikvarieämbetet, 2006. 61 s. ISBN 91-7209-431-1

Indeterminacy in terminology and LSP : studies in honour of Heribert Picht (Antia, B. E., red.)

I denna festskrift till Heribert Picht samlas artiklar från många kända personer inom terminologivärlden, bland andra Øivin Andersen (Norge), Margaret Rogers (Storbritannien), Sergej Grinev-Griniewicz (Polen) och Klaus-Dirk Schmitz (Tyskland).

Amsterdam: John Benjamin, 2007. 236 s., ISBN 978-90-2722332-6

Internettelefonordlista (TSK 37)

Internettelefonordlistan riktar sig till den breda allmänheten och härrör från ett omfattande projekt som utfördes på initiativ av Kommunikationsverket i Finland. Ordlistan beskriver de centrala begreppen inom Internettelefon. Projektet slutfördes i juni 2007, och ordlistan publicerades i Terminologicentralen TSKs termbank TEPA samt som pdf-fil på TSKs webbplats [[LÄNK](#)]. Ordlistan omfattar termer och definitioner på finska samt term motsvarigheter på svenska och engelska.

Helsinki: Terminologicentralen TSK, 2007. 37 s.

Matematiktermer för skolan (Kiselman, C. & Mouwitz, L.)

Äntligen kommer resultatet av ett projekt som TNC initialt medverkat i genom att vi excerperat termer och givit författarna en grundläggande utbildning i terminologi. Boken innehåller över 1 700 matematiktermer från olika grenar av matematiken, i många fall med exempel och etymologiska notiser. Ett utmärkt verktyg för både matematikstuderande och lärare i matematik!

Göteborg: Nationellt centrum för matematik (NCM), 2008. 312 s. : ill., ISBN 978-91-85143-12-2

Skanskas lilla gröna : 21 råd om grönt byggande

Det råder viss begreppsförvirring kring grönt byggande. I den här skriften reder Skanska ut begreppen och skillnaderna mellan till exempel Green Building, Svanenmärkning och ByggaBo-dialogens idéer. Boken varvar fakta om olika former av grönt byggande med jordnära exempel från verkligheten där kommuner och enskilda företag gått i bräschen och beställt och byggt projekt med höga miljöambitioner.

Malmö: Skanska, 2008. 81 s. : ill.

Släckningsstrålar och brandslangar : termstrukturer inom räddningsbranschen (Kattilakoski, N.)

Det här är en undersökning av vilka ordbildningssätt som är vanligast för svenska termer inom brandförsvaret. I svenskan har termer ofta bildats genom sammansättningar och hypotesen har varit att detta gäller även brandområdet. Underlaget kommer från Brand- och räddningsordlista (TSK 33, 2006).

Vasa: Univ., 2008. 88 s.

The translator is human too : a case for instrumentalism in multilingual specialised communication (Tavast, A.)

Facköversättning och ordboksproduktion har mycket att vinna kvalitetsmässigt på att utgå från att språket är ett verktyg (den instrumentella ansatsen) och på att använda sig av begreppsanalys, menar Arvi Tavast i sin avhandling.

Tartu: Univ., 2008. 225 s., ISBN 978-9949-19-014-0

TNC-aktuellt

Ansvarig utgivare: Anna-Lena Bucher
Redaktion: Anna-Lena Bucher, Åsa Holmér, Henrik Nilsson

Förlag: AB Terminologicentrum TNC
Adress: Västra vägen 7 B, 169 61 Solna
Tel.: 08-446 66 00
Fax: 08-446 66 29
E-post: tnc@tnc.se
Org.nr: 556562-8491
ISSN: 0039-8438
TNC-aktuellt utkommer med 2-4 nr/år

Vill du inte ha nyhetsbrevet i fortsättningen, svara då på det här brevet med "Inte TNC-aktuellt längre" i ärenderaden.